

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی

برنامه درسی برای معلمان

تألیف:

سازمان علمی، فرهنگی و آموزشی ملل متحد (یونسکو)

(کارولین ویلسون، آلتون گریزل، رامون نوازون، کوام آکپامبونگ، چی کیم چونگ)

مترجمان:

دکتر اسماعیل زارعی زوارکی

(دانشیار دانشگاه علامه طباطبائی و محقق میهمان دانشگاه زنو)

محمد تقی زائری

(دانشجوی دکتری دانشگاه علامه طباطبائی)

لیلا نیازی

(کارشناس ارشد دانشگاه علامه طباطبائی)

عنوان و نام پدیدآور	سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی - برنامه درسی برای معلمان / تألیف سازمان علمی و فرهنگی و آموزشی ملل متحد (یونسکو)، کارولین ویلسون... او دیگران؛ ترجمه اسماعیل زارعی زوارکی، محمدتقی زائری، لیلا نیازی.
مشخصات نشر	تهران: مبنای خرد، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	۲۶۶ص: جدول، نمودار.
شابک	978-600-5939-74-3
یادداشت	عنوان اصلی: Media and information literacy curriculum for teachers, 2011.
یادداشت	نویسندگان: کارولین ویلسون، آلتون گریزل، رامون توازون، کوام آکیمپونگ، چی کیم چونگ.
یادداشت	کتابنامه.
موضوع	سواد اطلاعاتی -- راهنمای آموزشی -- برنامه‌های درسی -- رسانه‌های گروهی
شناسه افزوده	زارعی زوارکی، اسماعیل، ۱۳۵۰ - مترجم
شناسه افزوده	زائری، محمدتقی، ۱۳۴۵ - مترجم
شناسه افزوده	نیازی، لیلا، ۱۳۶۹ - مترجم
رده بندی کنگره	۷۵-۳۸۳
رده بندی دیویی	۲۸۷-۰
شماره کتابشناسی ملی	۸۴۴۱۵۰۹
اطلاعات رکورد کتابشناسی	فیبا

نام کتاب:	سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی
مترجمان:	برنامه درسی برای معلمان
ناشر:	اسماعیل زارعی زوارکی، محمدتقی زائری، لیلا نیازی
تایپ و صفحه‌آرایی:	انتشارات مبنای خرد
طراح جلد:	انتشارات مبنای خرد
لیتوگرافی، چاپ و صحافی:	فاطمه زائری
نوبت چاپ:	صدف
تیراژ:	اول - ۱۴۰۰
قیمت:	۲۰۰
	۷۰۰۰۰ ریال

شابک: ۳ - ۷۴ - ۵۹۳۹ - ۶۰۰ - ۹۷۸

ISBN: 978 - 600 - 5939 - 74 - 3

آدرس: تهران - خیابان انقلاب - خیابان ۱۲ فروردین - نبش خیابان شهید وحید نظری - پلاک ۱۰۴

نمابر: ۶۶۴۸۰۶۶۶

تلفن: ۶۶۴۹۲۱۳۴

www.mabna.blogfa.com

فهرست مطالب

پیش‌گفتار یونسکو.....	۹
پیش‌گفتار مترجمان.....	۱۳
فصل اول: برنامه درسی و چارچوب صلاحیت‌ها.....	۱۷
مقدمه.....	۱۷
یکسان‌سازی مفاهیم سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی.....	۲۰
مزایا و الزامات سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی.....	۲۳
موضوعات کلیدی برنامه درسی سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی برای معلمان.....	۲۴
چارچوب برنامه درسی.....	۲۶
سیاست‌ها و دیدگاه‌ها.....	۲۹
سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی برای درس‌های مردمی و مشارکت اجتماعی.....	۲۹
ارزشیابی رسانه‌ها و اطلاعات.....	۳۲
تولید و استفاده از رسانه‌ها و اطلاعات.....	۳۳
صلاحیت‌های اصلی معلمان.....	۳۴
صلاحیت اول برنامه درسی سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی: درک نقش رسانه‌ها و اطلاعات در دموکراسی.....	۳۷
صلاحیت دوم برنامه درسی سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی: درک محتوای رسانه‌ها و استفاده‌های آن‌ها.....	۳۸
صلاحیت سوم برنامه درسی سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی: دسترسی به اطلاعات مؤثر و کارآمد.....	۳۹
صلاحیت چهارم برنامه آموزشی سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی: ارزشیابی انتقادی اطلاعات و منابع اطلاعاتی.....	۳۹

صلاحیت پنجم برنامه درسی سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی: به کار گیری قالب‌های جدید و سنتی رسانه‌ای.....	۴۱
صلاحیت ششم برنامه درسی سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی: موقعیت‌یابی زمینه اجتماعی- فرهنگی در محتوای رسانه‌ای	۴۲
صلاحیت هفتم برنامه درسی سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی: ترویج رویکرد سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی میان دانش‌آموزان و مدیریت تغییرات مورد نیاز	۴۳
رویکردهای تدریس و یادگیری سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی: استفاده برنامه درسی ..	۴۴
فصل دوم: بخش‌های اصلی و فرعی	۵۱
مقدمه	۵۱
مخاطبان هدف برای برنامه درسی سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی	۵۲
ویژگی‌های اصلی برنامه درسی سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی	۵۲
فرایند انطباق برنامه درسی سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی: توصیه‌ها	۵۴
راهبردهای یکپارچه‌سازی	۵۶
بخش‌های اصلی	۵۹
بخش ۱: شهروندی، آزادی بیان و اطلاعات، دسترسی به اطلاعات، گفتمان مردمی و یادگیری مادام‌العمر	۵۹
پیش‌زمینه و دلایل منطقی	۵۹
واحد ۱: شناخت سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی: جهت‌گیری	۶۲
واحد ۲: سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی و مشارکت مدنی	۷۰
واحد ۳: تعامل با رسانه و سایر ارایه دهندگان اطلاعات مثل کتابخانه‌ها، بایگانی‌ها و اینترنت	۷۸
واحد ۴: سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی، تدریس و یادگیری	۸۴
منابع این بخش	۹۰
بخش ۲: درک اخبار، اصول اخلاق رسانه‌ای و اطلاعاتی	۹۱
پیش‌زمینه و دلایل منطقی	۹۱

واحد ۱: روزنامه‌نگاری و جامعه.....	۹۲
واحد ۲: آزادی، اخلاق و مسئولیت.....	۹۶
واحد ۳: چه چیزی خبر را می‌سازد- استخراج معیارها.....	۱۰۱
واحد ۴: فرایند توسعه اخبار.....	۱۰۴
منابع این بخش.....	۱۰۷
بخش ۳: بازنمایی در رسانه‌ها و اطلاعات.....	۱۰۹
پیش‌زمینه و دلایل منطقی.....	۱۰۹
واحد ۱: گزارش اخبار و قدرت تصویر.....	۱۱۱
واحد ۲: کدهای صنعتی درباره تنوع و بازنمایی.....	۱۱۷
واحد ۳: تلویزیون، فیلم‌ها و نشر کتاب.....	۱۱۹
واحد ۴: نمایش، کلیپ و موسیقی.....	۱۲۳
منابع این بخش.....	۱۲۶
بخش ۴: زبان در رسانه‌ها و اطلاعات.....	۱۲۷
پیش‌زمینه و دلایل منطقی.....	۱۲۷
واحد ۱: رسانه‌های خواندنی و متن‌های اطلاعات.....	۱۲۸
واحد ۲: رسانه و پیام: نشر و پخش اخبار.....	۱۳۱
واحد ۳: سبک‌های فیلم و داستان‌سرایی.....	۱۳۳
منابع این بخش.....	۱۳۵
بخش ۵: تبلیغات.....	۱۳۷
پیش‌زمینه و دلایل منطقی.....	۱۳۷
واحد ۱: تبلیغات، درآمد و مقررات.....	۱۴۰
واحد ۲: اطلاعاتیه‌های خدمات عمومی.....	۱۴۳
واحد ۳: تبلیغات، فرایند خلاقانه.....	۱۴۷
واحد ۴: تبلیغات و عرصه سیاسی.....	۱۵۱
منابع این بخش.....	۱۵۳

بخش ۶: رسانه‌های سنتی و نوین.....	۱۵۵
پیش‌زمینه و دلایل منطقی.....	۱۵۵
واحد ۱: از رسانه‌های سنتی تا فناوری‌های ارتباطی جدید.....	۱۵۶
واحد ۲: استفاده از فناوری‌های ارتباطی جدید در جامعه- ارتباطات اجتماعی و دیجیتال.....	۱۵۹
واحد ۳: استفاده از ابزارهای تعاملی چندرسانه‌ای، از جمله بازی‌های دیجیتال در کلاس درس.....	۱۶۴
منابع این بخش.....	۱۶۸
بخش ۷: فرصت‌ها و چالش‌های اینترنت.....	۱۶۹
پیش‌زمینه و دلایل منطقی.....	۱۶۹
واحد ۱: افراد جوان در دنیای مجازی.....	۱۷۰
واحد دوم: چالش‌ها و خطرات دنیای مجازی.....	۱۷۴
بخش ۸: سواد اطلاعاتی و مهارت‌های کتابخانه‌ای.....	۱۸۴
پیش‌زمینه و دلایل منطقی.....	۱۸۴
واحد ۱: مفاهیم و کاربردهای سواد اطلاعاتی.....	۱۸۵
واحد ۲: محیط‌های یادگیری و سواد اطلاعاتی.....	۱۹۲
واحد ۳: سواد اطلاعاتی دیجیتال.....	۱۹۸
منابع این بخش.....	۲۰۲
بخش ۹: ارتباطات، سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی و یادگیری.....	۲۰۳
پیش‌زمینه و دلایل منطقی.....	۲۰۳
واحد ۱: ارتباطات، تدریس و یادگیری.....	۲۰۴
واحد ۲: نظریه‌های یادگیری و سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی.....	۲۰۷
واحد ۳: مدیریت تغییر به منظور ایجاد محیط مساعد برای سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی در مدارس.....	۲۱۱
منابع این بخش.....	۲۱۳

پیش‌گفتار یونسکو

ما در دنیایی زندگی می‌کنیم که کیفیت اطلاعات دریافتی به‌طور گسترده‌ای انتخاب‌ها و اعمال ما را تعیین می‌کند، و این دربرگیرنده ظرفیت ما برای لذت وافی از آزادی‌ها و همین‌طور توانایی برای تعیین سرنوشت و پیشرفت است. علاوه بر پیشرفت‌های فناوری در ارتباطات از راه دور، همچنین تعداد رسانه‌ها و سایر ارائه‌دهندگان اطلاعات که به‌واسطه آن‌ها حجم وسیع اطلاعات و دانش در دسترس ما قرار گرفته و توسط شهروندان به اشتراک گذاشته می‌شود، افزایش یافته است. افزون بر این پدیده، چالش تعیین اطلاعات مرتبط، قابل‌اعتماد و بدون نقص برای شهروندان به‌منظور ایجاد استفاده از حقوق آن‌ها برای آزادی بیان و آزادی اطلاعات نیز وجود دارد. به این دلیل نیاز است که سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی^۱ مورد بررسی قرار گیرد: چرا که چنین سواد شهروندی را که از آن طریق معلمان به‌عنوان عوامل تغییر در این فرایند مشارکت می‌کنند، افزایش می‌دهد.

برنامه درسی سواد رسانه‌ای^۲ و اطلاعاتی^۳ برای معلمان، منبع مهمی برای کشورهای عضو در ادامه کار آن‌ها برای دستیابی به اهداف بیانیه گرونیوالد (۱۹۸۲)، بیانیه الکساندریا (۲۰۰۵) و بیانیه یونسکو در پاریس (۲۰۰۷) است که همگی مرتبط با سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی بودند. این برنامه به دو علت پیشگام است. دلیل اول که دید بلندمدت دارد، در حال حاضر با نگاهی به همگرایی رادیو، تلویزیون، اینترنت، روزنامه‌ها، کتاب‌ها، بایگانی‌ها و کتابخانه‌های دیجیتال^۴ در یک بستر ترسیم شده و به‌دنبال آن، سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی برای

1. Media and Information Literacy (MIL)

2. Media literacy

3. Information literacy

اولین بار در یک شکل کلی ارایه شده است. دلیل دوم اینکه به‌طور مشخص با در نظر گرفتن معلمان و برای ادغام در سیستم آموزش رسمی معلمان، طراحی شده است، بنابراین فرایندی کاتالیزوری آغاز می‌شود که ظرفیت‌هایی را برای میلیون‌ها جوان ایجاد کند.

یونسکو تأکید دارد که در آماده‌سازی برنامه درسی سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی برای آموزگاران، باید رویکرد سیستماتیک و جامع به‌کار گرفته شود. این فرایند شامل تهیه پیش‌نویس، تجدیدنظر و اعتباربخشی توسط کارشناسان، شامل گستره بزرگی از موارد مثل رسانه‌ها، اطلاعات، فناوری اطلاعات و ارتباطات، تحصیلات و توسعه برنامه درسی بود. این پروژه در سال ۲۰۰۸ آغاز شد و شامل: سازمانی از گروه‌های خبره بین‌المللی در راهبرد توصیه شده و به‌منظور تهیه برنامه درسی، نقشه سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی یا دادن منابع جهانی، کمیسیونی از چهار گروه خبره که پیش‌نویس برنامه درسی را تهیه می‌کنند، کمیسیونی از دو گروه کارشناسی بین‌المللی برای تجدیدنظر در پیش‌نویس و گروه‌هایی برای آزمون زمینه‌های مختلف از طریق کارگاه‌های آموزشی و مشاوره در جنوب آفریقا، آمریکای لاتین و حوزه کارائیب و جنوب آسیا و تهیه پیش‌نویس دوم و دور نهایی ویرایش محتوا و زبان، ایجاد شدند.

نشر جدید این کتاب به دو فصل تقسیم شده است. فصل اول برنامه درسی سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی و چارچوب صلاحیت آن‌را در بردارد، که به مان‌گاه جامعی از دلایل منطقی برنامه درسی، طراحی و چارچوب اصلی می‌دهد. آنچه ارایه می‌شود، مکمل چارچوب اصول برنامه یونیسف برای معلمان است. فصل دوم شامل جزییات بخش‌های اصلی و فرعی برنامه درسی است. برنامه درسی سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی برای معلمان به زبان‌های عربی، فرانسوی، روسی، اسپانیایی و درنهایت به زبان‌های دیگر نیز ترجمه خواهد شد.

تهیه برنامه درسی سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی برای معلمان، نماینده یک مؤلفه از راهبرد جامع به‌منظور تقویت سواد رسانه‌ای و اطلاعات جوامع و برای ارتقای

همکاری‌های بین‌المللی است. سایر فعالیت‌ها شامل: تهیه چارچوب جهانی شاخص‌های سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی، راه‌اندازی شبکه دانشگاهی سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی، بیان راهبردهایی برای تهیه راهبرد و خط‌مشی‌های ملی سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی و ایجاد اتاق فکر بین‌المللی برای همکاری با اتحاد فرهنگ‌ها در سازمان ملل است.

یونسکو از علاقه جهانی که به برنامه درسی سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی برای معلمان نشان داده شده است، خشنود است. ما معتقدیم که این تمایل و علاقه می‌تواند به خروجی‌های مثبتی در فاز دوم این ابتکار، یعنی انطباق و آزمایش برنامه درسی در مؤسسه‌های آموزشی برای معلمان تمام نقاط جهان منجر شود. ما اعتقاد داریم که در نهایت این برنامه درسی در کلیه سطوح به خلاقیت و بهبود آموزشی کمک خواهد کرد.

از همه همکاران که در این مسیر به ما کمک کردند، تشکر می‌کنیم.

جنیس کارکلینس

معاون مدیر کل ارتباطات و اطلاعات یونسکو